

*„Dom otwiera
swoje cztery ściany...”*

Zofia BESZCZYŃSKA

DOM

Dom otwiera swoje cztery ściany
dla babci, dziadka, tatusia i mamy,
dla nas wszystkich, dla gości, dla kota i psa...

A mama wszystkim rozdaje uśmiechy
5 jak pachnące jabłka, jak słodkie orzechy,
jak rano kubek mleka.

Dom zamyka swoje cztery ściany,
kiedy w pośpiechu rano wybiegamy:
dorośli do pracy, my, dzieci, do szkoły.

10 Żeby, gdy wreszcie do domu wracamy,
znowu nas witały jego cztery ściany,
kanarek w klatce i lampa nad stołem...

I gdy przez okno zagłąda już wieczór,
u nas wciąż jeszcze kwitnące w powietrzu
15 – kołyszą się uśmiechy.

Odkrywajmy!

- 1 Kto wypowiada się w wierszu i w czym mówi imieniu? Znajdź odpowiednie fragmenty tekstu.
- 2 Wyjaśnij, co się dzieje z czterema ścianami domu. Co przypominają?
- 3 a) Kto i co znajduje się w opisywanym domu? Znajdź odpowiedzi w wierszu i zapisz je w tabelce w zeszytcie.

Osoby	Zwierzęta	Przedmioty

b) Wymień najważniejsze osoby, zwierzęta, przedmioty znajdujące się w Twoim domu.

- 4 a) Czym w wierszu obdarowuje członków rodziny mama? Co przypominają te prezenty?
b) Nawiąż do wiersza i tworząc własne **porównania**, wymyśl podobne zdanie o swojej mamie. Przepisz je do zeszytu i uzupełnij.

Moja mama rozdaje ... jak ..., jak ..., jak

- 5 Kiedy w wierszu „wieczór zagląda przez okno”, co widzi? Narysuj ten widok.
- 6 W wierszu „Dom” można znaleźć wiele **przeñośni**. Sprawdź, czy jesteś uważnym obserwatorem i czytelnikiem – znajdź je, następnie przerysuj i uzupełnij tabelkę.

Przeñośnia	Znaczenie
	w naszym domu wszyscy dobrze się czują
mama wszystkim rozdaje uśmiechy	
	zapada zmierzch
Gdy wreszcie do domu wracamy, znowu nas witają jego cztery ściany	

- 7 Jaka atmosfera panuje w opisywanym domu? Odpowiedz (pełnymi zdaniami!), wykorzystując odpowiednie przymiotniki z ramki.

życzliwa • przykra • niemiła • dobra • miła • wroga • przyjazna

- 8 Przygotuj recytację wiersza Z. Beszczyńskiej.

Profesor tłumaczy

Poeci, obserwując rzeczywistość, często zauważają podobieństwa między różnymi zjawiskami, istotami, przedmiotami itp. Aby opisać swoje obserwacje, mają do wyboru różne chwytów poetyckie, m.in.:

porównanie – kiedy bezpośrednio opisują jakieś zjawisko przez zestawienie go z innym – np. uśmiech jak pachnące jabłko, łąka niby dywan;
przeñośnie, np. uśmiechy kwitną (tak jakby były kwiatami!) albo wieczór zagląda przez okno (jak żywa istota).

Domowe Zacisze

1 a) Narysuj schematyczny, jak najprostszy, rysunek domu (wykorzystaj znane Ci figury geometryczne: kwadraty, prostokąty, trójkąty, koła). Podpisz elementy, bez których nie wyobrazasz sobie budynku mieszkalnego.

b) Obejrzyjcie swoje rysunki, porównajcie je i ustalcie, które elementy budynku narysowaliście wszyscy. Jeśli odkryjecie coś, o czym zapomnieliście, dorysujcie to.

2 Znajdź w słowniku języka polskiego wyraz „dom”. Na pewno zauważysz, że ma on wiele znaczeń. Zapisz w zeszyte krótką notatkę, w której wyjaśnisz, co to jest dom, uwzględniając co najmniej 4 różne znaczenia tego słowa.

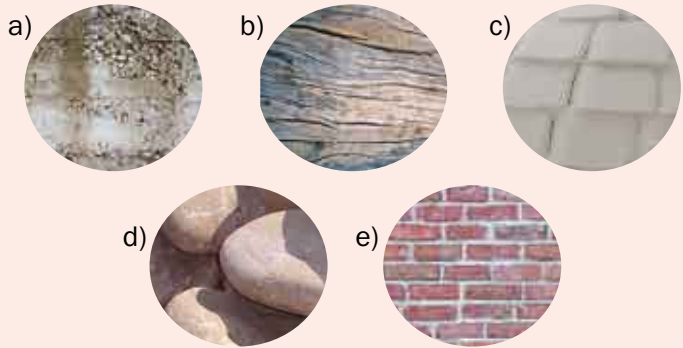
3 W każdym z podanych niżej zdań określ znaczenie słowa „dom”.

W parku stał piękny, murowany dom.

Dzisiaj napiszę list do domu.

Mój dom jest urządzony skromnie, ale przytulnie.

4 Jakie mogą być domy? Spójrz na rysunki materiałów, z których mogą być wykonane. Odgadnij ich nazwy i utwórz od nich odpowiednie przymiotniki.

5 Nazwij domy, znajdujące się na ilustracjach na marginesie. Wykorzystaj wyrazy z ramki.

blok • szataś • jurta • igloo • wigwam • willa • chata •
wieżowiec • kamienica

6 Opisz wybrane domy z zadania 5., odpowiadając na poniższe pytania.

- Gdzie buduje się takie domy?
- Kto w nich mieszka?
- Z jakich materiałów je zbudowano?
- Jakie są ich zalety, a jakie wady?

- 7** W podanym diagramie ukryto w pionie i w poziomie 12 przyimników, które pasują do słowa „dom”. Odszukaj je i przepisuj do zeszytu.

S	P	W	I	E	J	S	K	I	A
U	P	I	Ę	K	N	Y	M	S	S
B	I	E	G	Ł	Y	W	U	T	T
S	O	L	I	D	N	Y	R	A	Y
L	O	K	A	T	A	S	O	R	L
E	P	I	Ę	T	R	O	W	Y	O
T	W	A	R	D	Y	K	A	L	W
N	A	R	O	D	Z	I	N	N	Y
I	Z	A	D	B	A	N	Y	I	M

- 8** Jak wygląda dom, w którym mieszkasz? Opisz go w kilku zdaniach. Możesz wykorzystać podane niżej zwroty.

mieszkam w ... (kamienicy, bloku, willi, domu jednorodzinnym, bliźniaku, szeregowce itp.), dom znajduje się ..., ma ... pięter, wygląda ..., jest zbudowany z ..., jest pomalowany na ..., przed domem znajduje się ..., z okien rozciąga się widok na ...

- 9** a) Złośliwy chochlik pomieszał wyrazy w przysłowiach dotyczących domu. Ułóż słowa w poprawnej kolejności i przepisuj przysłowia do zeszytu (pamiętaj o właściwej pisowni!).

Bóg dom w w gość dom

dobrze w domu wszędzie najlepiej ale

pająki dom gdzie szczęśliwy są

milszy pałace niż domek cudze jest własny mały

- b) W jakich sytuacjach można użyć powyższych przysłów? Podaj po jednym przykładzie.

- 10** a) Przepisz wyrażenia do zeszytu i wyjaśnij je według podanego wzoru.

Wzór: domowy obiad to pyszny obiad (jak u mamy)

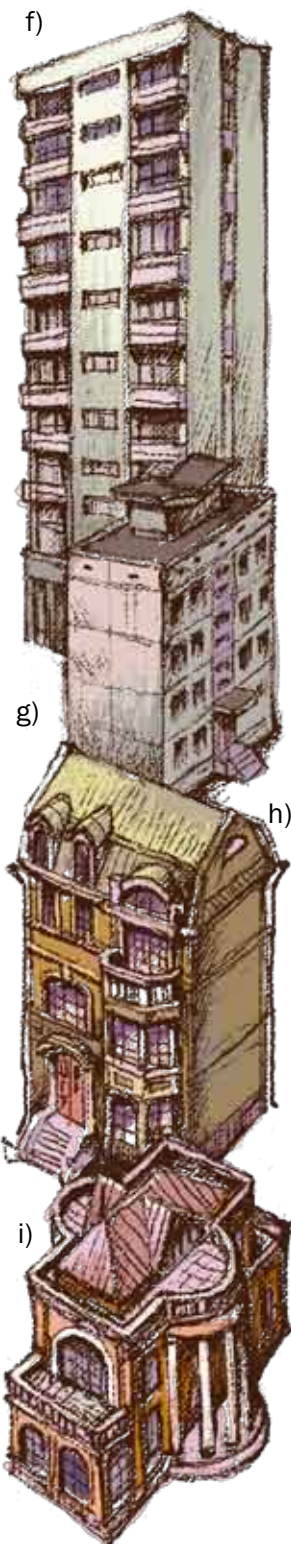
domowa atmosfera to...

zadanie domowe to...

kura domowa to...

wojna domowa to...

- b) Ułóż jedno zdanie z wybranym wyrażeniem.

Tove Jansson

Tove Jansson (1914–2001) – fińska pisarka, pisząca po szwedzku, i malarka. Znana najbardziej jako autorka książek o Muminkach, np. „Opowiadania z Doliny Muminków”, „Pamiętniki Tatusia Muminka”. Charakterystyczne ilustracje autorka tworzyła sama.

Tove JANSSON

ZBUDOWAŁEM DOM!

Jeżeli jest Muminek i jeżeli jest Miejsce, nie ma najmniejszej wątpliwości, że będzie też Dom. Co za zachwycająca myśl! Dom, który sam zbuduję! Dom, który będzie tylko mój!

5 Kawałek dalej natknąłem się na strumyk i zieloną polankę, która wydawała mi się w sam raz odpowiednia dla Muminka. Była tam nawet mała plaża w zakolu strumyka.

10 Wziąłem patyk i zabrałem się do rysowania mojego domu na piasku. Nie miałem nawet chwili wahania, wiedziałem dokładnie, jak ma wyglądać dom Muminków. Miał być wysoki i wąski, ozdobiony mnóstwem balkonów, schodów i wieżyczek. Na pierwszym piętrze zaprojektowałem trzy małe pokoje i składzik na przeróżne rzeczy, a cały parter zajął duży, przepyszny salon. Obok salonu umieściłem werandę¹ o szklanych ścianach, na której mógłbym siedzieć w fotelu na biegunach i patrzeć na strumyk płynący w dal, mając koło siebie ogromną szklankę soku i dużo kanapek.

15 Balustrada² przy werandzie była ślicznie powycinana w ornament³ z szyszek sosnowych. Spiczasty dach ozdobiłem piękną kulą w kształcie cebuli, którą trzeba będzie pozłocić w przyszłości. Długo się zastanawiałem, co zrobić z wejściem – zgodnie z tradycją powinny to być drzwiczki od pieca, owa pozostałość z czasów, kiedy wszystkie Muminki mieszkały za piecami kaflowymi (to znaczy, zanim ktoś wymyślił centralne ogrzewanie). W końcu postanowiłem zrezygnować z mosiężnych⁴ drzwiczek, natomiast wymurowałem

20 ogromny piec kaflowy w salonie.

25

Cały zresztą dom miał niezaprzeczalnie charakter pieca kaflowego. Ogarnął mnie zachwyt nad moim

¹ **weranda** – ganek, przybudówka przy domu, kryta dachem, bez ścian lub z oszklonymi ścianami.

² **balustrada** – konstrukcja z pionowych słupków, prętów, połączonych u góry poręczą, zakładana na krawędziach schodów, balkonów itp. jako zabezpieczenie przed spadnięciem.

³ **ornament** – zdobienie stosowane w architekturze.

⁴ **mosiężny** – zrobiony z mosiądzu, czyli stopu miedzi z cynkiem i innymi metalami.

pięknym budynkiem, który powstał w tak niesamowitym tempie. Wynikło to niechybnie z dziedzicznych skłonności, ale poza tym również z talentu i umiejętności trzeźwego osądu oraz z krytycznego stosunku do siebie. Ponieważ jednak nie należy nigdy chwalić własnej pracy, podałem wam tylko skromny opis osiągniętego rezultatu.

Nagle zauważyłem, że jest zimno. Cień spod paproci rozpełzł się po całym lesie, zapadał wieczór.

Byłem tak zmęczony i głodny, że w głowie mi się kręciło i nie mogłem myśleć o niczym innym, jak tylko o kwaśnym mleku u jeża. A może jeż ma w domu złotą farbę do kuli na dachu domu... Na sztywnych, zmęczonych nogach ruszyłem z powrotem przez mroczny już las.

– I znowu pan tu jest! – rzekł jeż, który właśnie zmywał. – Proszę tylko nie wspominać mi o Paszczakach!

Zrobiłem szeroki gest i powiedziałem:

– Paszczaki, proszę pana, nic już dla mnie nie znaczą. Zbudowałem dom! Skromny, jednopiętrowy dom. Jestem teraz bardzo zmęczony i bardzo szczęśliwy, a przede wszystkim bardzo głodny! Jadam zwykle o piątej. I potrzebowałbym trochę złotej farby do kuli na...

– Ach tak? Złotej farby! – przerwał mi cierpko jeż.

– Nowe mleko jeszcze się nie zsiadło, a stare zjadłem. Pan przyszedł na zmywanie.

– Trudno – odparłem. – Czy będzie mleko, czy nie – to mało ważne dla miłośnika przygód. Natomiast proszę, niech pan skończy z tym zmywaniem i przyjdzie zobaczyć mój nowy dom.

Jeż spojrział na mnie nieufnie, westchnął i wytarł łapki w ręcznik.

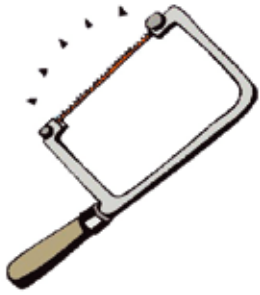

„Człowiek, który przenosi góry, musiał zaczynać od kamieni.”

Doug Horton⁵

⁵ Doug Horton [czyt. dag horton]

⁶ **laubzega** – specjalna piła ręczna, artystyczna; służy do wycinania skomplikowanych i delikatnych wzorów w drewnie i dykcie.

⁷ **zażenowanie** – uczucie lekkiego zawstydzenia, zakłopotania; onieśmienie, zmieszanie.

– No tak – powiedział. – Będę teraz musiał na nowo grzać wodę. Gdzie pan ma ten swój dom? Daleko stąd?
 Ruszyłem przodem, ale już po kilku krokach jakieś paskudne uczucie zaczęło mi wchodzić w nogi, a potem pełznąć wyżej, aż do żołądka. Doszliśmy do strumyka.

– No i co? – spytał jeź.
 – Proszę pana – powiedziałem żalnym głosem, wskazując rysunek na piasku. – Tak sobie właśnie wyobrażam mój dom... Balustrada przy werandzie będzie wycinana we wzór z szyszek. To znaczy, o ile pan zechce mi pożyczyć laubzegę⁶...

Poczułem okropne zażenowanie⁷. (...)
 Jeź nic nie powiedział. Rzucił mi długie spojrzenie, mruknął coś, czego na szczęście nie zrozumiałem, i wrócił do siebie, żeby skończyć zmywanie. (...)

Teraz, po upływie lat, oceniam budowanie tego domu jako moje pierwsze wielkie Doświadczenie i uważam, że miało ono niezwykle duże znaczenie dla mojego rozwoju.

(fragment książki „Pamiętniki Tatusia Muminka”, tłumaczenie: Teresa Chłapowska)

Odkrywajmy

- 1 Kto opowiada historię budowy domu? Opisz tę postać i jej cechy charakteru.
- 2 Opisz okolicę, w której znalazł się Tatuś Muminka.
- 3 a) Jak wyglądał dom Tatusia Muminka? Przeczytaj odpowiednie fragmenty tekstu. Weź kredki i narysuj ten dom.
 b) Obejrzyjcie swoje rysunki. Kto narysował najwięcej szczegółów? Czyj dom najbardziej Wam się podoba?
- 4 Z jakiego powodu „już po kilku krokach jakieś paskudne uczucie zaczęło (...) wchodzić w nogi, a potem pełznąć wyżej, aż do żołądka” Tatusia Muminka?
- 5 Dlaczego jeź nic nie powiedział, gdy Tatuś pokazał mu swój rysunek na piasku? Napisz na ten temat kilka zdań.
- 6 Przyjrzyj się uważnie makiecie domu Muminka, która znajduje się w Muzeum Muminków w Finlandii, w mieście Tampere, i wskaż elementy, które opisał Tatuś Muminka, wyobrażając sobie swój wymarzony dom.

Makieta domu Muminka

WYMARZONY DOM HUNDERTWASSERA¹

Dom Hundertwassera to jedno z naj-
słynniejszych dzieł architektury. Znajduje się
w Wiedniu na rogu Löwengasse² i Kegelgasse³.
To prawdziwy „dom ze snów”, oaza dla ludzi.

- 5 Każde mieszkanie stanowi jakby osobny
dom – ma swój kolor, charakterystyczną fa-
sadę⁴, okna, nawet inne klamki i zamki. Kory-
tarze w budynku mają nierówne linie, falują.
10 Wszystko, jak w budowlu z kolorowych kloc-
ków, łączy się ze sobą grabnie w całość.

W budynku oprócz kilkudziesięciu miesz-
kań o różnej powierzchni znajduje się także
ogród zimowy, sala przygód, sala zabaw dla
dzieci, kilka tarasów leśnych, kawiarnia, restauracja.

- 15 Architekt⁵ (P. R. Hundertwasser 1928–2000) pragnął, aby każdy mieszkaniec
domu czuł się w nim dobrze, swojsko.

Dom Hundertwassera w Wiedniu

Patrzmy i opisujemy

- 1 Przyjrzyj się uważnie fotografii. Opisz wybrane elementy budynku: fasadę, balkony, tarasy, ściany, okna, kolumny.
- 2 W budynkach, które nas otaczają, królują linie proste, prostopadłe i równoległe, brakuje krzywizn, a elementy konstrukcyjne (m.in. okna, drzwi) się powtarzają. Jak to wygląda w domu Hundertwassera?
- 3 Chciałbyś/chciałabyś zamieszkać w tak oryginalnym domu? Uzasadnij swoją odpowiedź.
- 4 Aż się prosi, aby nazwać jakoś ten niezwykły dom. Wymyślcie kilka nazw i wybierzcie najciekawsze propozycje.
- 5 W Twojej miejscowości znajduje się wiele różnych domów. Wybierz najciekawszy z nich i opisz go, zachęcając do obejrzenia.
- 6 Zaprojektuj swój wymarzony dom. Posłuż się techniką kolażu, czyli stwórz pracę plastyczną z różnych materiałów i tworzyw (wykorzystaj np. drukowane strony gazet, fotografie, tkaniny, piasek, słomę, wysuszone liście, kwiaty i naklej je na płótnie lub na papierze). Niektóre elementy możesz dorysować, domalować.

¹ Pierre Restany Hundertwasser [czyt. pier restani hundertwaser]

² Löwengasse [czyt. lywengasse]

³ Kegelgasse [czyt. kejpgelgasse]

⁴ fasada – zewnętrzna ściana budynku, głównie frontowa.

⁵ architekt – specjalista zajmujący się projektowaniem i wznoszeniem budowli.

Profesor przestrzega

Mówimy i piszemy: *oryginalny*,
oryginał.

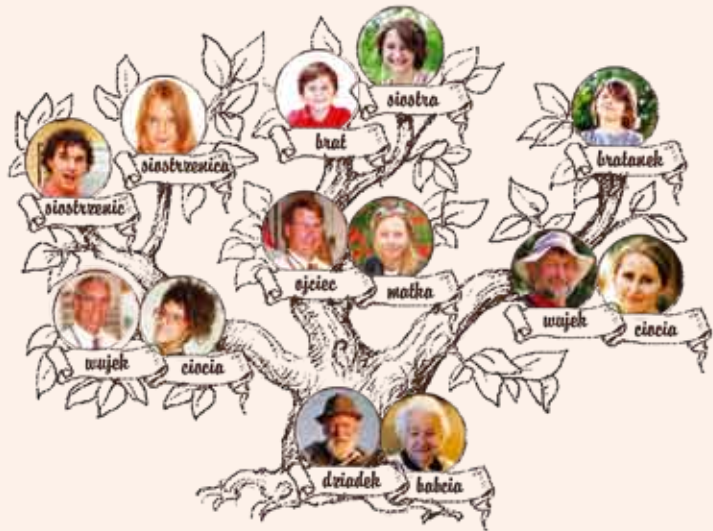
Rodzinne Strony

- 1** Na pewno znasz określenia członków najbliższej rodziny: mama, tata, brat, siostra, córka, syn. Wyjaśnij krótko podane niżej nazwy, tak jak we wzorze. W razie trudności sięgnij do słownika języka polskiego.

Wzór: babcia – mama mamy lub taty
dziadek – tato mamy lub taty

ciocia	wujek	siostrzeniec	siostrzenica
kuzynka	kuzyn	zięć	synowa
bratanica	bratanek	teść	teściowa

- 2** Napisz, kim Ty jesteś w swojej rodzinie dla różnych osób. Synem? Córką? Bratem? Siostrą? Wnukiem? Wnuczką? Może wujkiem? Ciocią?
- 3** Czy znasz historię swojej rodziny? Porozmawiaj z najstarszymi krewnymi, spisz imiona (nazwiska) wszystkich członków rodziny (pamiętaj o datach urodzin) i wzorując się na poniższym schemacie, sporządź drzewo genealogiczne swojego rodu.

Profesor tłumaczy

Genealogia – to historia rodu (ustna lub spisana), w której ukazuje się kolejne pokolenia i więzy pokrewieństwa między członkami rodu, inaczej rodowód.

Krewni po mieczu to krewni ze strony Twojego taty, po kądzieli to krewni ze strony Twojej mamy.

- 4** Jacy członkowie rodziny ukryli się w podanych przysłowiach? Przepisz zdania do zeszytu i uzupełnij je. Wyjaśnij, co one znaczą i kiedy można je wypowiedzieć.

Zamienił ... siekierkę na kijek.

Nie śmieję się ... z czyjzegoś wypadku. ... się śmiał i to samo miał.

Na dwoje ... wróżyła.

Gdyby ... miała wasy, to by była ...

Kto nie słucha ..., niech posłucha psiej kołatki.

- 5 Chochlik dla zabawy umieścił w rodzinie wyrazu „bal” słowa, które do niej nie należą. Wyszukaj je i uzasadnij, jakiego warunku nie spełniają.

balustrada • balować • robal • balowy • zabawa •
impreza • balkon • balsam • balowanie

- 6 Złośliwy chochlik rozsypał wyrazy należące do czterech różnych rodzin. Odszukaj właściwych krewnych, połącz w grupy i wpisz do zeszytu.

Głowy rodzin: mąż żona ojciec brat

Krewni: braterski mążuś bratać się żonaty ojcowski bratanek

mężny mężatka ożenić się braciszek ojczulek
żonkoś ojcowizna braterstwo mężnie żonka

- 7 a) Oto fragment strony ze słownika ortograficznego. Odszukaj na niej krewnych wyrazu „siostra” i zapisz znalezione słowa w kolejności alfabetycznej w zeszycie.
b) Wśród wypisanych **wyrazów pokrewnych** wskaż **zdrobnienia** słowa „siostra”.

siogunat -atu, -acie a. **szogunat**

siolo siole; siół

Sion ndm

sion·ka -n·ce, -n·kę; -nek [14]

Sion·na (rzeka) -nie, -nę

sior·bać -bię (a. -bam), -bią (a. -bają); siorbcie (a. sior·baj·cie)

siorb·nać -nę, -niesz, -ną; -nij·cie; -nął, -nęła, -nęli; -nąw·szy

siorbnięcie

siostra -rze, rę; siostr (skrót: s.)

siostrunia -ni, -nię; -ni

siostrzany

siostrzenica -ię; -ic

siostrzenicz·ka -cz·ce, -cz·kę; -czek

siostrzeniec -eń·ca; -eń·cy, -eń·ców

siostrzyca -ycę; -yc

siostrzycz·ka -cz·ce, -cz·kę; -czek

siostrzysko -kiem

- 8 Utwórz **zdrobnienia** od nazw członków rodziny: tato, mama, brat, babcia, dziadek.
9 Wskaż, który wyraz jest głową rodziny: „pokrewieństwo”, „krewny”, „krewniak”. Dlaczego? Jaki widzisz związek między tymi wyrazami?

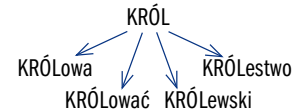
Profesor tłumaczy

Wyrazy też mają swoje rodziny. W miarę rozwoju języka wyrazy otaczają się krewnymi. Najstarszy jest wyraz dający początek całej rodzinie. Każdy krewny musi spełniać dwa warunki:

- mieć z rodziną jakiś związek znaczeniowy,
- zawierać pewną częśćkę wspólną dla danej rodziny.

Oto przykład:

Jeśli jakieś wyrazy należą do tej samej rodziny, nazywamy je **wyrazami pokrewnymi**.

UWAGA!

Nie tworzą rodzin słowa o tym samym znaczeniu, ale bez wspólnej częśćki, np. **śliczny, ładny, piękny**.

Nie są rodziną także takie wyrazy, które podobnie brzmią, ale nie mają żadnego związku znaczeniowego, np. **kit, błękit, kita; kot, kotara, kotlet**.

Profesor tłumaczy

Zdrobnienie (spieszczenie) to wyraz oznaczający przedmiot mniejszy od tego, od którego nazwy pochodzi, np. **dom** - domek, **łóżko** - **łóżeczko**, lub wyraz ciepły, czuły, pieszczotliwy, np. **mama** - **mamusia**, **syn** - **synek**. Zdrobnienia tworzy się za pomocą odpowiednich częśćek, np. **-ek, -usia, -unio, -utki**.

Joanna OLECH

DYNASTIA¹ MIZIOŁKÓW

Miziołek – to ja. To idiotyczne
przezwiśko przyłgnęło do mnie we
wczesnym dzieciństwie. Nie mia-
łem jeszcze dwóch lat, kiedy wy-
klepałem przed zdumioną rodziną
pierwszą rymowaną wyliczankę:

5 „Aniołek, miziołek, róża, bez, kon-
walia, balia, wściekły pies...” Fijo-
łek, miziołek... Wtedy wydawało mi się, że to żadna różni-

ca... Nikt mnie w domu nie nazywa inaczej. Czasem myślę,
10 że starzy musieliby zajrzeć do metryki², żeby przypomnieć
sobie, jak mi dali naprawdę na imię!

Mamiszon – są takie dni, kiedy wydaje mi się, że to
mama ma dwanaście lat, a ja trzydzieści z hakiem. Jak gra
15 z nami w „Czarnego Piotrusia” – to zagląda w karty i kantu-
je. Gotuje jak nieudolny dwunastolatek – to pewne! Płacze
w kinie. Gubi rękawiczki. Poza tym czyta ciągle od nowa
„Chatkę Puchatka”. Czasami wołałbym, żeby mama była
bardziej przytomna. Ostatnio wylali ją z komitetu rodzi-
cielskiego, bo w obecności całego grona nazwała naszego
20 dyra „śledziowym łebkiem”. Dam głowę, że Mamiszon cią-
gle jeszcze zastanawia się, kim zostanie, kiedy dorośnie.

Papiszon – ukochany zięć mojej babci. Maniak techni-
ki komputerowej. Łakomczuch. Wiele lat temu mama pro-
25 siła o rękę pewnego faceta. (Założę się, że nie przyszło jej do
głowy poczekać, aż on zrobi to pierwszy.) Facet nazywał się
Grześ, studiował matematykę i był potwornie roztargniony.
Pewnie dlatego zgodził się, zanim zrozumiał, w co się paku-
je. Nie minął rok, a już został Papiszonem. Przez chwilę my,
30 mężczyźni, mieliśmy w domu liczebną przewagę nad Ma-
miszonym, który wbrew pozorom jest kobietą. Ta sytuacja
była dla mamy nie do zniesienia, toteż po namyśle urodziła
jeszcze dwie dziewczynki i tym samym położyła kres mę-
skiej dominacji³ w domu.

35 **Kaszydło** – homo nie bardzo sapiens⁴, lat cztery i tro-
chę. Kłamczucha i skarżypyta. Kiedy nie śpi, przebiera się

¹ **dynastia** – ród panujący, w którym władza przechodzi z ojca na syna.

² **metryka** – urzędowy dokument dotyczący urodzin, chrztu, ślubu albo śmierci jakiejś osoby.

³ **dominacja** – panowanie, przewaga, górowanie nad kimś lub nad czymś.

⁴ **homo sapiens** – człowiek rozumny.

⁵ **narzecz** – mowa ludności pewnego regionu.

Ciekawostka

Kiedyś nawet do członków najbliższej rodziny zwracano się bardzo oficjalnie, np. pani matko, panie mężu.

Do dziś w niektórych rodzinach niedopuszczalne jest zwracanie się do starszych krewnych w 2 os., np. Tatusiu, przyjedziesz po mnie? Babciu, zrób to! W tych rodzinach stosuje się (przez szacunek) 3 os.: Tatuś przyjedzie po mnie? Babciu, proszę, niech babcia mi poczyta.

za królową albo grzebie w moich szufladach. Inteligencja jak u strunowca. Wstyd powiedzieć – wierzy w Świętego Mikołaja!

- 40 **Mały Potwór** – samiczka, trojga imion: Anna Klementyna Natalia. Jesienią skończyła rok. Pierwszą świeczkę na urodzinowym torcie najpierw zdmuchnęła, potem zjadła. Dobrze rozwinięty apetyt, gorzej z rozumem. Ma siedem zębów, na co mam dowody w postaci śladów na przegubie.
- 45 W celach taktycznych udaje głupszą niż jest w rzeczywistości – leje w majtki, pije z butelki i odmawia mówienia w ludzkim narzecz⁵, a wszystko po to, żeby utrzymać posadę Ukochanego Dzidziusia Mamusi.

(fragment książki „Dynastia Miziołków”)

Odkrywajmy

- 1 Opowiedz, kim jest Miziołek. Kto wchodzi w skład jego rodziny?
- 2 Opisz, jakie ciekawe zwyczaje mają członkowie rodziny chłopca.
- 3 Jakimi przymiotnikami można określić dynastię Miziołków?
- 4 Co oznacza zwrot „homo nie bardzo sapiens”? Czy obraziłbyś/obraziłabyś się, gdyby ktoś tak powiedział o Tobie? Uzasadnij swoją odpowiedź.
- 5 Jak opisuje swoją rodzinę Miziołek? Czy podoba Ci się ten sposób? Dlaczego?
- 6 Jak myślisz, jakie stosunki panują w rodzinie Miziołka?
- 7 Jakie przydomki noszą członkowie Twojej rodziny? Skąd się wzięły? Jak zwracasz się do mamy, taty? Jak oni zwracają się do Ciebie?
- 8 Przedstaw swoją rodzinę w podobny do Miziołkowego sposób. Do opisu możesz dodać rysunki.
- 9 Zróbcie w klasie wystawkę zabawnych kronik Waszych rodzin.

René Goscinny

¹ René Goscinny [czyt. rene gosini]

² Jean-Jacques Sempé [czyt. żan żak sempe]

René Goscinny¹ (1926–1977) – francuski pisarz polskiego pochodzenia, jeden z największych twórców komiksu, współtworzył m.in. cykl komiksów o Asteriksie. Goscinny jest także autorem serii humorystycznych książek o Mikołajku, które ilustrował Jean-Jacques Sempé². Przedstawiają one wydarzenia z codziennego życia małego chłopca, tytułowego Mikołajka, mieszkającego we Francji w latach 50. XX wieku.

Jean Jacques SEMPÉ i René GOSCINNY

ROBILIŚMY Z TATĄ ZAKUPY

Po kolacji tata przeglądał z mamą wydatki z tego miesiąca.

– Ciekaw jestem, gdzie podziewają się pieniądze, które ci dają – powiedział.

5 – Ach! Jak ja lubię takie pytania – powiedziała mama, chociaż wcale nie wyglądała na zadowoloną. I wyjaśniła tacie, że on nie zdaje sobie sprawy, ile kosztuje utrzymanie, że zrozumiałby, gdyby sam poszedł po zakupy, i że przy dziecku nie powinno się prowadzić takich rozmów.

10 Tata powiedział, że to wszystko zawracanie głowy, że gdyby on zajmował się robieniem sprawunków³, żyłoby dużo lepiej i oszczędniej, a dziecko najlepiej zrobi, jeśli pójdzie spać.

15 – Wobec tego – powiedziała mama – sam rób zakupy, skoroś taki mądry.

– Świetnie – odpowiedział tata. – Jutro niedziela, wybiorę się na bazar. Zobaczysz, że nie dam się nabrać!

– Juhu! – zawołałem. – Będę mógł iść razem z tobą? – I kazano mi kłaść się do łóżka.

20 Rano zapytałem tatę, czy zabierze mnie ze sobą, a tata powiedział, że tak, że dzisiaj zakupy robią mężczyźni. Okropnie się ucieszyłem, bo bardzo lubię chodzić razem z tatą, a na bazarze jest bardzo fajnie. Pełno tam ludzi, wszyscy krzyczą i jest trochę tak, jak na dużej przerwie, tylko że ładnie pachnie. Tata kazał mi wziąć siatkę na zakupy, a mama, śmiejąc się, powiedziała nam „do widzenia”.

25 – Śmiej się, śmiej – powiedział tata – zobaczymy, czy się będziesz śmiała, kiedy wrócimy z mnóstwem dobrych rzeczy kupionych po przystępnej cenie. Bo my, mężczyźni, nie damy się nabić w butelkę. Prawda, Mikołaj?

³ sprawunki – zakupy.

– Aha – powiedziałem.

Mama, śmiejąc się ciągle, oznajmiła, że nastawi wodę na langusty⁴, które przyniesiemy, a my poszliśmy po samochód do garażu.

35 W samochodzie spytałem tatę, czy to prawda, że przyniesiemy langusty.

– Czemu nie? – powiedział tata.

Ze znalezieniem miejsca do zaparkowania samochodu mieliśmy trochę kłopotu. Strasznie dużo ludzi wybrało się na zakupy. Na szczęście tata zobaczył jakieś wolne miejsce – on to ma oko – i zaparkował.

40 – Dobra – powiedział. – Pokażemy twojej matce, jak łatwo jest robić zakupy, i nauczymy ją oszczędności. Prawda, chłopie?

45 A potem podszedł do przekupki, która sprzedawała mnóstwo warzyw, popatrzył i uznał, że pomidory są niedrogie.

– Proszę kilogram pomidorów – powiedział.

Przekupka⁵ włożyła nam do siatki pięć pomidorów
50 i zapytała:

– Co jeszcze?

Tata zjrzał do siatki, a potem powiedział:

– Jak to? Na kilogram wchodzi tylko pięć pomidorów?

55 – A co pan myśli – zapytała sprzedawczyni – że za tę cenę kupi pan całą szklarnię? Skaranie boskie z tymi mężczyznami! Przychodzą na zakupy i każdy w kółko to samo!

– Bo nie dajemy się oszukać tak łatwo, jak nasze żony – powiedział tata.

60 – Cooo? Niech pan powtórzy – poprosiła handlarzka, która podobna była do pana Pankracego, właściciela sklepu z wędlinami w naszej dzielnicy.

Tata powiedział: „Dobrze już, dobrze”, dał mi do poniesienia siatkę i poszliśmy dalej, zostawiając przekupkę, która rozmawiała o tacie z innymi przekupkami.
65

A potem zobaczyłem stragan⁶, na którym leżało mnóstwo ryb i wielkie langusty.

– Zobacz, tata! Langusty! – zawołałem.

– Świetnie – powiedział tata. – Chodźmy zobaczyć.

⁴ langusta – duży rak morski, o twardym pancerzu z kolcami, o ubarwieniu czerwono-fioletowym, jadalny.

⁵ przekupka – tutaj: sprzedawczyni na targowisku, bazarze.

⁶ stragan – prowizoryczny sklep w postaci budki lub ławy z porozkładanym drobnym towarem; kram.

⁷ **krewetka** – mały krab, o pięknym, delikatnym ubarwieniu, poławiany masowo ze względu na smaczne mięso.

⁸ **flądra** – ryba żyjąca na dnie mórz wzdłuż wybrzeży Europy; płastuga.

⁹ **dorsz** – drapieżna ryba morska, jadalna.

70 Tata podszedł do sprzedawcy i zapytał, czy langusty są świeże. Sprzedawca wyjaśnił mu, że są specjalne. A co do tego, czy są świeże, to myśli, że tak, bo są żywe, i zaczął się śmiać.

– No, dobrze – powiedział tata. – Ile kosztuje ta

75 duża, co rusza nogami?

Sprzedawca podał mu cenę, a tata zrobił strasznie wielkie oczy.

– A tamta, mniejsza? – zapytał.

Sprzedawca znowu wymienił cenę, a tata powiedział,

80 że to niewiarygodne i że to skandal.

– Panie – zapytał sprzedawca – chce pan kupić langusty czy krewetki⁷? Bo to jest całkiem inna cena. Żona powinna była pana uprzedzić.

– Chodź, Mikołaj – powiedział tata. – Poszukamy

85 czegoś innego.

Ale ja powiedziałem tacie, że nie warto nigdzie iść, że langusty wyglądają fantastycznie z tymi ruszającymi się nogami i że w ogóle są przepyszne.

– Nie gadaj i chodź – powiedział tata. – Nie kupimy

90 langust i tyle.

– Ale – jęknąłem – mama już grzeje wodę, musimy kupić.

– Mikołaj – powiedział tata – uspokój się albo idź i poczekaj na mnie w samochodzie!

95 Wtedy się rozpląkałem, no bo co w końcu, to niesprawiedliwe!

– Bravo! – powiedział sprzedawca. – Nie dość, że jest pan skąpcem i głodzi rodzinę, to jeszcze znęca się pan nad tym biednym dzieckiem.

100 – Niech pan lepiej pilnuje swojego nosa! – krzyknął tata. – Nie wymyśla się ludziom od skąpców, jak samemu jest się złodziejem!

– Ja jestem złodziejem? – krzyknął sprzedawca. –

105 Chce pan oberwać?

I wziął do ręki flądre⁸.

– To prawda – powiedziała jakaś pani. – Dorsz⁹, którego sprzedał mi pan przedwczoraj, był nieświeży. Nawet kot go nie chciał.

110 – Mój dorsz nieświeży?! – wrzasnął sprzedawca.

No i zebrało się pełno ludzi, a my z tatą odeszliśmy, podczas gdy wszyscy rozmawiali, a sprzedawca wymachiwał swoją flądrami.

115 – Wracamy do domu – powiedział tata, który wyglądał na zmęczonego i zdenerwowanego. – Robi się bardzo późno.

– Ale – zawołałem – mamy tylko pięć pomidorów. Myślę, że jedna langusta...

120 Ale tata nie dał mi dokończyć i pociągnął mnie za rękę. To mnie zaskoczyło i upuściłem siatkę na ziemię. No i z głowy. Tym bardziej, że gruba pani, która szła za nami, nadepnęła na pomidory – pflut! – i powiedziała, żebyśmy uważali. Kiedy podniosłem siatkę, to, co w niej było, nie wyglądało apetycznie.

125 – Musimy kupić nowe pomidory – powiedziałem tacie. – Tych pięć jest już do niczego.

Ale tata nie chciał mnie słuchać i poszliśmy do samochodu. Teraz tata zezłościł się z powodu mandatu.

– Swoją drogą, co za dzień! – powiedział.

Potem wsiedliśmy do samochodu i tata ruszył.

130 – Uważaj, gdzie kładziesz siatkę! – krzyknął. – Mam pełno rozgniecionych pomidorów na spodniach! Spójrz tylko, co robisz!

I wtedy stuknęliśmy ciężarówkę. Zresztą przy tych wygłupach musiało się to tak skończyć.

135 Kiedyśmy wychodzili z warsztatu, gdzie zostawiliśmy samochód – nic poważnego, będzie gotowy na pojutrze – tata wyglądał na rozgniewanego. Może z powodu rzeczy, które powiedział mu ten grubas, kierowca ciężarówki.

140 W domu mama spojrzała na siatkę i chciała coś powiedzieć, ale tata zaczął krzyczeć, że nie życzy sobie żadnych komentarzy. A ponieważ w domu nie było nic do jedzenia, zabrał nas taksówką do restauracji. Było strasznie fajnie. Tata niewiele jadł, ale my z mamą zamówiliśmy sobie langustę w majonezie, zupełnie jak na przyjęciu z okazji pierwszej komunii mojego kuzyna Eligiusza. Mama powiedziała,

145 że tata ma rację, oszczędzanie ma swoje dobre strony. Mam nadzieję, że w przyszłą niedzielę znów pójde z tatą na zakupy!

Odkrywajmy!

- 1** Odpowiedz na następujące pytania:
 - Kto jest **narratorem** opowiadania?
 - Kim są główni bohaterowie?
 - Jakie jeszcze inne postacie występują w tekście?
- 2** Ponumeruj i przepisz do zeszytu punkty **planu ramowego** uzupełnione odpowiednimi wyrazami z ramki (dopasuj ich formę!).

Kupowanie

Poranne plany.

Kłótnia przy straganie z

Pomidorowa katastrofa.

. . . kłopoty.

Wieczorna sprzeczka rodziców Mikołajka o

W

samochodowy • pieniądz • restauracja • ryba • pomidor

- 3** Które wydarzenie z opowiadania „Robiliśmy z tatą zakupy” wydaje Ci się najbardziej kłopotliwe dla taty Mikołajka, a które jest według Ciebie najzabawniejsze?
- 4** Napisz krótki tekst na temat taty Mikołajka – w imieniu przekupki sprzedającej warzywa lub sprzedawcy ryb.
- 5** Wyjaśnij, czy tacie udało się pokazać mamie: „jak łatwo jest robić zakupy”. Opisz, co je najbardziej utrudniało.
- 6** Czy tata Mikołajka też ma nadzieję, że w przyszłą niedzielę znów pójdzie na zakupy? Swoją odpowiedź uzasadnij.
- 7** Jakie znasz sposoby, aby zakupy były łatwiejsze i bardziej planowe?
- 8** a) Znajdź w tekście wyrażenia i zwroty z języka potocznego, którymi lubi posługiwać się Mikołajek, i wpisz je do zeszytu.
b) Jaki efekt wywołują takie słowa?
- 9** Byłeś/-aś kiedyś z tatą na zakupach? Przydarzyło się Wam coś zabawnego? Opowiedz to tak, jakby to zrobił Mikołajek. Jeśli niczego sobie nie przypominasz, wymyśl zabawną historijkę. Pamiętaj, że powinieneś/powinnaś być **narratorem** i bohaterem zdarzeń.

Profesor tłumaczy

Aby stworzyć **ramowy plan wydarzeń**, należy zapisać główne wydarzenia w postaci punktów w formie krótkich zdań lub ich równoważników.

Zanim przeczytasz utwór...

- Napisz w zeszycie, co to znaczy kochać.
- Podaj trzy przykłady, w jaki sposób można okazywać bliskim miłość.
- Przypomnij sobie kilka rymowanek dotyczących miłości, które często wpisuje się do pamiętnika. Ulubioną zapisz starannie do zeszytu.

Ksiądz Jan Twardowski (1915–2006) – w czasie II wojny światowej był żołnierzem Armii Krajowej, uczestniczył w powstaniu warszawskim. Po wojnie skończył studia polonistyczne i otrzymał święcenia kapłańskie. Zajął się uczeniem religii w szkole specjalnej. Jest cenionym polskim poetą religijnym. W jego wierszach można odnaleźć, oprócz głębokiej wiary, wiele ciepłego humoru, prostoty i miłości do świata, ludzi, Boga.

ks. Jan Twardowski

Jan TWARDOWSKI**CO TO ZNACZY KOCHAĆ?**

*Koniec i bomba,
nie kochał – więc trąba.*

Tak przeczytała pewna dziewczynka w pamiętkowym albumie.

Co to znaczy kochać?

Pomyślała sobie, że kochać – to tylko dawać.

- 5 To znaczy troszczyć się o kogoś, martwić się, czy ukochanego brzuch czasem nie boli, smarować komuś bułki grubo masłem, zasłonić szalikiem klosz od lampy, żeby go światło nie raziło i żeby nie mrugał w chorobie, załatwiać mu tysiące spraw tak szybko,
- 10 że na jednej nodze, szyć mu rękawiczkę po nocach, żeby mu nie zmarzł mały palec u lewej ręki, bo podobno z niego największy zmarzłak.

Tymczasem kochać – to nie tylko dawać, ale i przyjmować.

- 15 Przyjmować skrzywioną minę, kiedy ktoś wstanie lewą nogą z łóżka, deszcz, nawet wtedy, kiedy nie ma parasolki, kiedy stłucze się ulubiony talerz, ból zęba.

Przyjmować – to ufać, wierzyć, że Bóg daje wszystko to, co smuci, i to, co cieszy: słoneczny

*„Kocha się nie za
cokolwiek, ale
pomimo wszystko,
kocha się za nic”*

ks. Jan Twardowski

- 20 dzień i ciężkie chmury, nie mówić jednym tchem przy końcu Ojciec nasz: «alenaszbawodezłegoamen» – bo właśnie «amen» nie jest nigdy złe. Amen trzeba mówić zawsze po kropce i oddzielnie. Wiedzieć, że Bóg widzi nawet w ciemną noc czarną mrówkę na czarnym kamieniu. Wiedzieć, że ból jest czasem pożywny i smakuje.

Kochać – to nie tylko dawać, ale i przyjmować.

(fragment książki „Patyki i patyczki”)

Odkrywajmy!

- 1 Odczytaj słowa, które przeczytała w pamiętkowym albumie pewna dziewczynka. Jak Ty rozumiesz ten wpis?
- 2 Przerysuj do zeszytu i uzupełnij tabelę.

Kochać to dawać		Kochać to przyjmować	
przykłady z tekstu	Twoje przykłady	przykłady z tekstu	Twoje przykłady

- 3 Jeśli potrafisz kochać, na pewno poprawnie odpowiesz (pełnym zdaniem) na poniższe pytania.
 - Dlaczego kochać to „smarować butki grubo masłem”?
 - Jak „załatwiać kochanej osobie tysiąc spraw”?
 - Co robić „ze skrzywioną miną ukochanego”?
- 4 a) O jakiej cesze Boga świadczy zdanie: „Bóg widzi nawet w ciemną noc czarną mrówkę na czarnym kamieniu”?
b) Stwórz podobne zdania. Przepisz je do zeszytu, uzupełniając schemat.

Bóg widzi nawet ... na białym śniegu.
Bóg widzi nawet ... na szarym kamieniu.
- 5 Która z myśli księdza Jana Twardowskiego na temat miłości wydaje Ci się najważniejsza? Przepisz ją do zeszytu. Dlaczego Ci się spodobała?

Profesor przestrzega

Wyrazy *cecha*, *mu-cha*, *ropucha* (i inne o takim zakończeniu) mają w celowniku i miejscowniku lp. formę: *cesze*, *musze*, *ropusze*.

Michel PIQUEMAL²

BRACIA

Dwaj bracia wspólnie uprawiali niewielkie pole i dzielili się zbiorami. Pewnego wieczora, gdy każdy z nich zwiózł już do stodoły³ swoją część plonów, jeden z braci przebudził się i tak powiedział do siebie:

5 – Mój brat jest żonaty i ma dwoje dzieci. A to sprawia, że ma troski i wydatki, które mnie zostały oszczędzone. On z pewnością bardziej potrzebuje tego ziarna niż ja. Zaniosę mu więc po kryjomu kilka worków. Wiem przecież dobrze, że gdybym mu to
10 zaproponował – odmówiłby.

Wstał z łóżka, zaniósł kilka worków z ziarnem do stodoły swego brata i wrócił, by znów się położyć. Tymczasem drugi z braci obudził się chwilę później i tak rzekł do siebie:

15 – Nie jest sprawiedliwe, żebym miał połowę zbiorów z naszego pola. Mój brat nie zna radości życia rodzinnego. Potrzebuje spotkań z innymi ludźmi i rozrywek, a to przecież kosztuje. Pójdę więc zanieść mu część mojego ziarna.

20 I wstał, żeby przenieść kilka worków do sąsiedniej stodoły.

Następnego ranka każdy z braci był nadzwyczaj zdumiony, że w jego sąsioku⁴ jest tyle samo worków zboża, co poprzedniego dnia.

25 Każdego roku, gdy przychodził czas zbiorów, robili tak samo. I nigdy nie zdołali zrozumieć, jaki to czar sprawia, że liczba ich worków jest niezmiennie ta sama.

Bajka ze Środkowego Wschodu

(jedna z „Bajek filozoficznych”, tłumaczenie: Helena Sobieraj)

*„Jedynie miłość
rozumie tajemnicę:
innych obdarować
i samemu przy tym
stać się bogatym”.*

Clemens von Brentano¹

¹ **Clemens von Brentano** [czyt. klemens fon brentano]

² **Michel Piquemal** [czyt. miszel pikemal]

³ **stodoła** – budynek gospodarski do przechowywania zboża, słomy, siana.

⁴ **sąsiek** – część stodoły, gdzie się składa zboże, siano, słomę.

Czytajmy i myślimy

Uważnie przeczytaj tekst, wtedy na pewno odpowiesz na wszystkie pytania. Obok każdego pytania podane są cztery odpowiedzi, wybierz poprawną (najlepszą).

- 1 Głównym tematem bajki jest:
 - A. praca na polu.
 - B. rodzina brata.
 - C. braterska miłość.
 - D. pracowita noc.
- 2 Które zdanie, opisujące braci z bajki ze Środkowego Wschodu, jest prawdziwe?
 - A. Bracia nie lubili się.
 - B. Bracia byli bogaci.
 - C. Bracia nie dzielili się zbiorami.
 - D. Bracia troszczyli się o siebie.
- 3 Tekst nazwano bajką, ponieważ:
 - A. ma czytelnika czegoś nauczyć.
 - B. opowiada o dwóch braciach.
 - C. pochodzi ze Środkowego Wschodu.
 - D. jest przeznaczony dla dzieci.
- 4 Jakie troski człowieka samotnego zostały przedstawione w tekście?
 - A. Brak pieniędzy i jedzenia.
 - B. Brak miłości i opieki.
 - C. Brak pracy i nuda.
 - D. Brak radości życia rodzinnego.
- 5 Bracia wymieniali w nocy worki ze zbożem, ponieważ:
 - A. nie mogli spać.
 - B. mieli za dużo zboża.
 - C. tak się umówili.
 - D. chcieli sobie pomóc.
- 6 Które zdanie najlepiej ukazuje morał płynący z bajki „Bracia”?
 - A. Ziarnko do ziarnka, a zbierze się miarka.
 - B. Z rodziną najlepiej wychodzi się na zdjęciu.
 - C. Lepiej jest dawać niż brać.
 - D. Głupi daje, mądry bierze.
- 7 Do jakiego słownika sięgniesz, aby sprawdzić znaczenie słowa „stodoła”?
 - A. Języka polskiego.
 - B. Polsko-angielskiego.
 - C. Wyrazów obcych.
 - D. Wyrazów bliskoznacznych.
- 8 Słowo „braterski” nie znaczy:
 - A. serdeczny.
 - B. przyjacielski.
 - C. wrogi.
 - D. bratni.

Jeśli chcesz wiedzieć, czy umiesz czytać ze zrozumieniem, sprawdź sam/sama!

Za każdą poprawną odpowiedź przyznaj sobie jeden punkt.

8 pkt – doskonale rozumiesz tekst, który czytasz. Brawo!

7 pkt – bardzo dobrze rozumiesz czytany tekst. Możesz być zadowolony/zadowolona.

6 pkt – nieźle rozumiesz to, co czytasz. Bardziej się koncentruj.

5 pkt – słabo rozumiesz tekst, który czytasz. Musisz ćwiczyć tę umiejętność!

0–4 pkt – umiejętność czytania ze zrozumieniem to Twoja słaba strona. Koniecznie pracuj nad nią!

Jerzy FICOWSKI

TUTAJ

Tutaj głaszczą powietrze skrzydełka jaskółek,
tutaj obłok jak bocian na topoli siada.

Tu maki czerwienieją – zbóż serduszka czułe –
i na łące się pasą złotych jaskrów¹ stada.

- 5 Tutaj wierzba² koślawa, jak zielona kwoka
pod skrzydła bierze ptactwo, co w jej cieniu ćwierka.
Tutaj deszczyk lipcowy, co sfrunął z wysoka,
układa modrych³ kałuż świecące lusterka.

Tutaj pająk w swą siatkę krople rosy złowił,

- 10 tu ważka jak kokardka na trzcinie zawisła,
srocza skrzeczy na płocie: „Jadą goście nowi”
i od gór aż do Gdańska niebo spławia⁴ Wisła.

Tu rośnie kwiat, gdzie tylko promień słońca padnie,
tutaj skoczna wiewiórka szeleści na sośnie.

- 15 Lecz co znaczy – tutaj? Czy ktoś z was odgadnie,
W jakim to wszystko kraju świeci, pachnie, rośnie?

¹ **jaskier** – roślina o żółtych kwiatach, występująca w kilkuset gatunkach.

² **wierzba** – drzewo lub krzew o wąskich, długich liściach i kwiatach zebranych w bazie.

³ **modry** – niebieski o dużej intensywności; ciemnoniebieski, ciemnoniebieski.

⁴ **spławiać** – przewieźć coś drogą wodną, zwłaszcza z prądem rzeki.

Odkrywajmy!

- 1 Gdzie, Twoim zdaniem, znajduje się tytułowe „tutaj”? Uzasadnij swoją odpowiedź.
- 2 a) Cały wiersz został poświęcony miejscu, które wydaje się **podmiotowi lirycznemu** cudowne. Przerysuj tabelę do zeszytu, uzupełniając brakujące fragmenty. Nazwij **środki stylistyczne**, które podkreślają niezwykłość opisanego miejsca.

Obrazy poetyckie	Środki stylistyczne
np. skrzydełka jaskółek głaszczą powietrze	przenośnia (uosobienie)
obłok siada na topoli jak ...	

Profesor tłumaczy

Poeta, ukazując świat widziany swoimi oczami, opisuje kolejne fragmenty rzeczywistości tak, jakby patrzył w różne strony (bliżej, dalej, w lewo, w prawo itp.). Każdy z takich opisów nazywany jest obrazem literackim. **Obraz poetycki** to szczególnie rozbudowany obraz literacki – wyróżnia się niezwykłym ukształtowaniem językowym.

Na przykład w pierwszej zwrotce wiersza „Tutaj” pojawiają się następujące obrazy: lecące jaskółki, obłok nad topolą, maki w zbożu, jaskry na łące. Kolejne widoki artysta opisał w niezwykły sposób. Aby je przedstawić, użył niecodziennych chwytów językowych, wykorzystując **środki stylistyczne**. Dzięki nim czytelnik może sobie wyobrazić, jak skrzydełka jaskółek głaszczą powietrze (a nie: po niebie lecą jaskółki) albo obłok siada na topoli (zamiast: chmura nad drzewem). Na tym polega poetycki sposób widzenia świata.

Obrazy poetyckie	Środki stylistyczne
stada złotych jaskrów ... na łące	
pająk złowił w swą siatkę ...	
wierszba koślawa, jak ... bierze pod skrzydła ...	
ważka zawisła na trzcini jak ...	

b) Jakie inne jeszcze **obrazy poetyckie** znajdujesz w wierszu? Wskaż odpowiednie fragmenty i zatytułuj je.

- 3** Porozmawiajcie w parach o tym, jak Wam się podoba sposób przedstawienia przez poetę naszego kraju.

Czesław JANCZARSKI

BARWY OJCZYZNE

Powiewa flaga,
gdy wiatr się zerwie.
A na tej fladze
biel jest i czerwień.

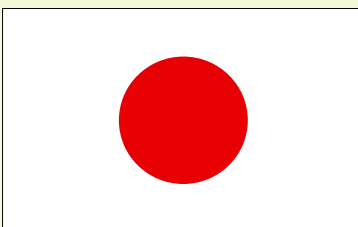
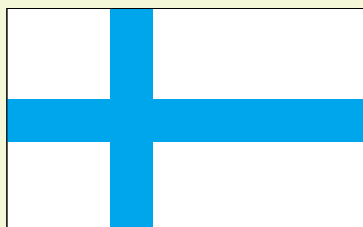
- 5** Czerwień – to miłość,
biel – serce czyste...
Piękne są nasze
barwy ojczyste.

Odkrywajmy!

- 1** Wyjaśnij, kto i w czyim imieniu wypowiada się w wierszu.
- 2** a) Wymień barwy, które znajdują się na polskiej fladze.
b) Jakie Ty masz skojarzenia z kolorami polskiej flagi? Zapisz je w zeszytcie.
- 3** Jakie skojarzenia z bielą i czerwiecią pojawiają się w wierszu? Czy wiążą się one z ojczyzną? Dlaczego?

4 a) Czy znasz inne flagi? Sprawdź się i odpowiedz, czyja to flaga?

Poszukiwania ułatwią Ci poniższe informacje.

Flaga **Grecji** jest prostokątem podzielonym na dziewięć ułożonych na przemian poziomych pasów: pięć niebieskich i cztery białe. W lewym górnym rogu umieszczony jest biały krzyż na niebieskim tle.

Flaga **Finlandii** to niebieski krzyż na białym tle. Kolor niebieski symbolizuje liczne w tym kraju jeziora, a biały – śniegi.

Flaga **Japonii** przedstawia czerwoną tarczę słoneczną na białym tle. Od tego motywu pochodzi inna nazwa Japonii – Kraj Wschodzącego Słońca.

Flaga **Unii Europejskiej** ma ciemnoniebieskie tło, na którym znajduje się 12 złotych gwiazd. Liczba gwiazd jest niezmienna i nie zależy od liczby państw członkowskich.

b) W podobny sposób opisz polską flagę.

Ciekawostka

Latami spierano się, co symbolizują gwiazdy znajdujące się na fladze Unii Europejskiej. Jeden z autorów projektu, wyjawiał tajemnicę na łóżu śmierci: gwiazd jest tyle, ile nad głową Najświętszej Maryi Panny. Kolor niebieski też jest maryjny. „Ojcowie” zjednoczonej Europy byli żarliwymi katolikami. Niektórzy uważają, że gwiazd jest 12, tak jak miesięcy, apostołów i znaków zodiaku.

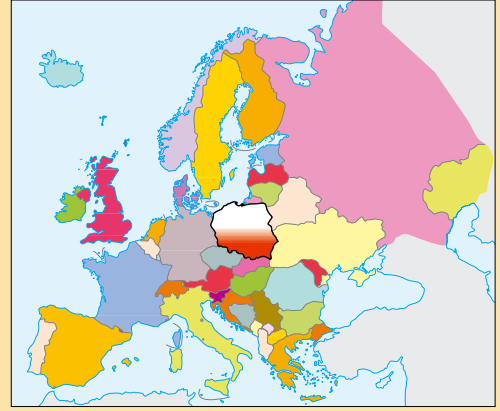
Profesor tłumaczy

2 maja obchodzi się Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej. Dzień Flagi RP ustanowiony został przez Sejm w 2004 r.

Wielka Ojczyzna

- 1** Przeczytaj ogólne informacje dotyczące Polski. Wskaż te, których nie znałeś/-aś.

POLSKA

Rzeczpospolita Polska, państwo leżące w Europie Środkowej, nad Morzem Bałtyckim, będące członkiem Unii Europejskiej oraz NATO. Graniczy z Niemcami, Czechami, Słowacją, Ukrainą, Białorusią, Litwą i Rosją.

Godło Polski

Polska flaga państwowa

Godło: wizerunek orła białego zwróconego w prawo ze złotą koroną na głowie, ze złotymi: dziobem i szponami, na czerwonym tle.

Flaga: barwy narodowe obecne są w postaci dwóch pasów równej szerokości, z których górny jest biały, a dolny czerwony. Są to barwy Rzeczypospolitej Polskiej: biel orła oraz czerwień tarczy herbowej, które pojawiły się w charakterze barw narodowych po raz pierwszy w 1792 r. podczas obchodów pierwszej rocznicy Konstytucji 3 maja.

Hymn narodowy: „Mazurek Dąbrowskiego”

Powierzchnia: 312 685 km²

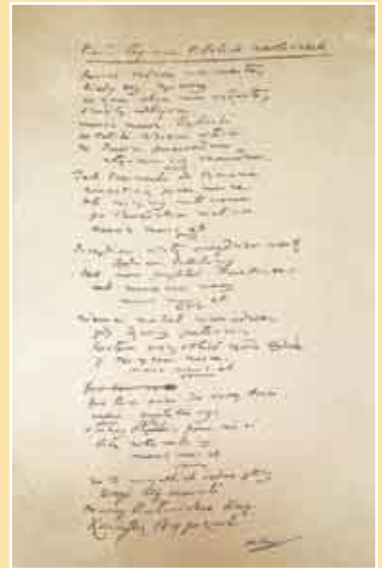
Ludność: 38 mln

Podział administracyjny: 16 województw

Stolica: Warszawa

Język urzędowy: polski

Jednostka monetarna: 1 złoty = 100 groszy

Rękopis „Mazurek Dąbrowskiego”

Święta narodowe: 3 Maja, 11 Listopada

Strefa czasowa: czas środkowoeuropejski

Numer kierunkowy: +48

Skróty i oznaczenia:

- domena internetowa: pl
- oznaczenia samochodów: PL
- kod waluty: PLN

- 2** Cudzoziemcowi przydałyby się jeszcze inne informacje. Zapisz je w zeszytcie.

Narodowe potrawy: ...
 Stawni Polacy: ...

Tańce: ...
 Warto zobaczyć: ...

- 3** Poniżej umieszczono kilka, pomieszanych przez chochlika, reprodukcji obrazów i zdjęć, związanych ze świętami obchodzonymi 3 maja i 11 listopada. Zapisz nazwy obu świąt i przyporządkuj im odpowiednie wydarzenia i postacie.

Profesor tłumaczy

Nazwy świąt zapisujemy dużymi literami: **Święto Niepodległości 11 Listopada, Dzień Matki, Boże Narodzenie**. Natomiast nazwy zwyczajów - małymi: **andrzejki, walentynki**.

11 listopada 1918 r. podpisanie w Compiègne [czyt. kappień] we Francji zawieszenia broni między państwami walczącymi w I wojnie światowej

Legioniści Piłsudskiego

Hugo Kollątaj

Jan Matejko *Konstytucja 3 maja 1791 roku*

Marcello Bacciarelli'
Stanisław August Poniatowski

Wojciech Kossak
Portret Marszałka Józefa Piłsudskiego

Awers medalu odzyskania niepodległości Polski

¹ **Marcello Bacciarelli** [czyt. marczello baczjarelli]

Józef Wybicki

¹ **mazurek** – krótki utwór muzyczny w takcie $\frac{3}{4}$.

² **Jan Henryk Dąbrowski** (1755–1818) – generał, twórca Legionów Polskich we Włoszech.

³ **za czymś przewodem** – pod czymś dowództwem.

⁴ **złączym się** – złączymy się.

⁵ **przejdziem** – przejdziemy.

⁶ **będziem** – będziemy.

⁷ **Napoleon Bonaparte** (1769–1821) – cesarz Francuzów; jeden z najwybitniejszych wodzów w dziejach świata, prowadził wiele zwycięskich wojen. Polacy wierzyli, że dzięki niemu uda im się odzyskać niepodległość.

⁸ **Stefan Czarniecki** (1599–1665) – hetman polny koronny, wybitny wódz; dowódca wojsk polskich w czasie wojny ze Szwecją („potop”). Jest wzorem niezłomnego i ofiarnego żołnierza.

⁹ **taraban** – bęben używany w dawnym wojsku.

Józef Wybicki (1747–1822) – polski pisarz, polityk, poseł na sejm. Brał udział w powstaniu kościuszkowskim, był współtwórcą Legionów Polskich we Włoszech. Jest autorem słów do „Mazurka Dąbrowskiego”.

Józef WYBICKI

MAZUREK¹ DĄBROWSKIEGO²

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

5 *Ref.* Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem³
Złączym⁴ się z narodem.

10 Przejdziem⁵ Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem⁶ Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte⁷,
Jak zwyciężać mamy.

Ref. Marsz, marsz, Dąbrowski...

15 Jak Czarniecki⁸ do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.

Ref. Marsz, marsz, Dąbrowski...

20 Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany –
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany⁹.

Ref. Marsz, marsz, Dąbrowski...

January Suchodolski *Wjazd Henryka Dąbrowskiego do Rzymu*

Odkrywajmy!

- 1 Kto i w czym imieniu wypowiada się w „Mazurku Dąbrowskiego”?
- 2 Przeczytaj jeszcze raz **refren** utworu i odpowiedz, do kogo zwraca się **podmiot liryczny**. W jakim celu?
- 3 Wymień postacie i wydarzenia historyczne, które zostały przywołane w tekście. Wykorzystaj przypisy.

- 4 W jakiej sytuacji znajdowała się Polska w 1797 roku, czyli w roku powstania naszego hymnu?
 - 5 Jakie cechy narodowe Polaków odnajdujesz w tekście? Wskaż odpowiednie fragmenty.
 - 6 „Mazurek Dąbrowskiego” to utwór przeznaczony do śpiewania. Wskaż charakterystyczne cechy takiego tekstu.
 - 7 Co to znaczy, że „Mazurek Dąbrowskiego” jest hymnem państwowym Polaków?
 - 8 W jakich okolicznościach śpiewa się hymn i wciąga flagę na maszt? Opisz, jaką się wtedy przyjmuje postawę. Dlaczego?
 - 9 Co czujesz, kiedy słyszysz dźwięki „Mazurka Dąbrowskiego”? Jak myślisz, co czuli Twoi przodkowie? Pomocą służyć Ci mogą podane niżej nazwy uczuć.
- wzruszenie • smutek • tęsknota • żal • duma • radość •
obojętność • szczęście • chluba • miłość • czułość
- 10 Jakie znacze inne pieśni narodowe Polaków? Przypomnijcie je sobie wspólnie w klasie.
 - 11 Stwórz w swoim zeszytcie „stronę narodową”. Niech znajdą się na niej: flaga, godło, fragment hymnu, fragment wybranego wiersza o Polsce. Możesz tu także umieścić nazwiska słynnych Polaków, zdjęcia pięknych polskich zakątków, potraw, nazwy świąt itp. Zaproponuj swój tytuł strony.

Muzeum Hymnu Narodowego
w Będzynie koło Kościerzyny

Profesor tłumaczy

W utworach śpiewanych, czasem także w innych tekstach poetyckich, występuje regularnie powtarzająca się (najczęściej po każdej zwrotce) część tekstu (melodii) zwana **refresem**.

Ciekawostka

Hymn państwowy to tradycyjna pieśń patriotyczna, będąca symbolem jedności i odrębności narodowej.

Najstarszą pieśnią spełniającą funkcję hymnu w Polsce była „Bogurodzica”. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku Polska nie miała oficjalnego hymnu państwowego. Śpiewano wówczas kilka pieśni narodowych, takich jak: „Bogurodzica”, „Boże coś Polskę”, „Rota”, „Warszawianka” i oczywiście „Mazurek Dąbrowskiego”, które traktowano jako nieoficjalne hymny.

Dnia 26 II 1927 roku w drodze głosowania „Mazurek Dąbrowskiego” stał się hymnem Polski.

MAŁA OJCZYZNA

Polska to Twoja wielka Ojczyzna. Składają się na nią dziesiątki małych ojczyzn: regionów, województw, miast, miasteczek, wiosek. Mała ojczyzna to miejsce, gdzie wzrastałeś/-aś, uczyłeś/-aś się mówić, tu znasz wszystkie ścieżki, tutaj mieszkają bliscy, znajomi. Mała

- 5 ojczyzna ma swoją lokalną historię i tradycje.

Aby kochać swoją wielką Ojczyznę, najpierw trzeba poznać i pokochać swoją małą ojczyznę.

Profesor tłumaczy

Patriota to człowiek, który kocha swoją Ojczyznę i naród.

„Te łąki nasze...”

¹ kłosy

² piosnka – piosenka.

³ pacierz – modlitwa.

Odkrywajmy!

- 1** Zdobądź i umieść w zeszytcie następujące informacje na temat Twojej „małej ojczyzny”:
 - nazwę miejscowości (miasta, wsi), w której mieszkasz;
 - jej położenie (miejsce w Polsce);
 - charakterystyczne miejsca (rzeki, jeziora, góry itp.);
 - województwo, gminę, powiat, w którym się znajduje;
 - flagę, herb (województwa, powiatu, gminy lub miasta);
 - oznaczenia samochodów;
 - telefon kierunkowy;
 - ciekawe (ulubione) wydarzenie historyczne związane z Twoją „małą ojczyzną”;
 - zabytki, ciekawe budowle, pomniki, które można zobaczyć;
 - legendy związane z Twoim miastem (wsią);
 - wiadomości o słynnych ludziach (historia, współczesność);
 - język (jeśli używa się gwary);
 - charakterystyczne potrawy;
 - piosenki o Twojej „małej ojczyźnie”;
 - inne informacje.
- 2** Zaprojektuj stronę pt. „Moje miejsce na Ziemi”. Poświęć ją Twojej „bardzo małej ojczyźnie”, czyli najbliższemu Ci miejscu, które pamiętasz z wczesnego dzieciństwa, gdzie stawiałeś/-aś pierwsze kroki, zaczynałeś/-aś poznawać świat i się bawiłeś/-aś.

Władysław *BELZA*

OJCZYZNA [I]

Co jest ojczyzna? Pytała Juleczka.

A ojciec na to tak odrzekł dziecinie:

„Ojczyzna, Julciu, to nasza ta rzeczka,

Co tam pod lasem cicho sobie płynie,

5 To te w ogrodzie i kwiaty i drzewa,

To za ogrodem te pszeniczne kłosy¹,

To ten nasz wietrzyk, co lekko powiewa,

To leśnych ptaków szczebiotliwe głosy;

Te łąki nasze, pachnące ziołami,

10 Te nasze piosnki² i nasze pacierze³,

To piękne niebo, co świeci nad nami,

To wszystko Julciu, co tak kochasz szczerze”.

Odkrywajmy!

- 1 Kto i do kogo zwraca się w wierszu? Co o tym świadczy?
- 2 O jakiej ojczyźnie mówi podmiot liryczny? Jak została ona opisana?
- 3 Znajdź pojawiające się w wierszu zdrobnienia. Wyjaśnij, jaką rolę odgrywają w wierszu.
- 4 Wskaż **epitety** pojawiające się w wierszu. Jaki epitet pojawia się najczęściej? Zastanówcie się, dlaczego.
- 5 Zaproponuj i zapisz w zeszycie kolejne dwa wersy oddające, czym jest dla Ciebie ojczyzna.

Zanim przeczytasz utwór...

- Przypomnij sobie, czy wpisywałeś/-aś się komuś do pamiętnika. W jakich okolicznościach? Po co to robiłeś/-aś?
- Powiedz, czy masz pamiętnik. Komu pozwalasz się do niego wpisywać?
- Przypomnij sobie wierszyk pamiętnikowy, który lubisz, i zapisz go w zeszycie. Zadedukuj swój wpis wybranej osobie w klasie, możesz coś dorysować.
- Wypisz **wyrazy pokrewne** do słowa „pamiętnik”.
- Zapytaj swoich starszych krewnych, czy mieli sztambuch. Jeśli tak, może uda Ci się taki pamiętnik obejrzeć. Będzie to wspaniała okazja do rozmowy o ludziach, którzy się w nim wpisali.

ilustracja z datą
i autografem

wierszyk pamiętnikowy

Profesor tłumaczy

Epitet to określenie rzeczownika najczęściej wyrażone przymiotnikiem, zwracające uwagę na cechę jakiegoś przedmiotu, osoby, zjawiska, np. radosny dzień, górski potok itp.

*„Pył rodzinnej ziemi
jest droższy od złota
obcyzny”*

przysłowie

Ciekawostka

Kiedyś zeszyt do wpisywania miłych życzeń, wierszy, sentencji nazywano sztambuchem albo wspomnikiem. Były to pięknie zdobione albumy. W wielu rodzinach przechowywano je przez kilka pokoleń.

Juliusz Słowacki

¹ **nim** – zanim.

² **poemat** – dłuższy utwór, zwykle wierszowany.

³ **Ikwa** – rzeka pod Krzemieńcem (miejsce urodzin poety), obecnie na Ukrainie.

Juliusz Słowacki (1809–1849) – jeden z najwybitniejszych poetów polskich. Stworzył wiele znakomitych wierszy, poematów i dramatów („Balladyna”, „Kordian”). Był mistrzem operowania słowem. Przez wiele lat przebywał poza ojczyzną, do swojej ukochanej matki pisał piękne listy, które są przykładem sztuki epistolarnej (sztuki pięknego pisania listów).

Juliusz SŁOWACKI

W PAMIĘTNIKU ZOFII BOBRÓWNY

Niechaj mię Zośka o wiersze nie prosi,
Bo kiedy Zośka do ojczyzny wróci,
To każdy kwiatek powie wiersze Zosi,
Każda jej gwiazdka piosenkę zanuci.

5 Nim¹ kwiat przekwitnie, nim gwiazdeczka zleci,
Słuchaj – bo to są najlepsi poeci.

Gwiazdy błękitne, kwiateczki czerwone
Będą ci całe poemata² składać.

Ja bym to samo powiedział co one,
10 Bo ja się od nich nauczyłem gadać;
Bo tam, gdzie Ikwy³ srebrne fale płyną,
Byłem ja niegdyś, jak Zośka, dzieciną.

Dzisiaj daleko pojechałem w gości
I dalej mię los nieszczęśliwy goni.

15 Przywieź mi, Zośko, od tych gwiazd światłości,
Przywieź mi, Zośko, z tamtych kwiatów woni,
Bo mi zaprawdę odmłodnieć potrzeba.
Wróc mi więc z kraju taką – jakby z nieba.

Odkrywajmy!

- 1 Wyjaśnij, kto komu wpisał do pamiętnika ten wiersz. Wskaż wyrazy, dzięki którym to odkryłeś/-aś.
- 2 Wyjaśnij, wskazując odpowiednie fragmenty utworu, dlaczego można powiedzieć, że **podmiot liryczny** wypowiada się tu w imieniu autora.
- 3 Znajdź w tekście fragmenty, które opisują:
 - od kogo i kiedy uczył się mówić **podmiot liryczny**,
 - gdzie znajduje się teraz poeta, który wiersz napisał, a gdzie jedzie Zosia.

- 4 Co kojarzy się Juliuszowi Słowackiemu z ojczyzną? W każdej zwrotce (co najmniej raz) pojawiają się te elementy. Wpisz je do tabelki i odpowiedz na pytania.

Skojarzenia	Jaki mają kolor?	Co potrafią?	Kim są?	Co Zosia ma od nich zabrać?

- 5 a) O jakich uczuciach **podmiotu lirycznego** świadczy ten tekst? Możesz wybrać spośród podanych w ramce.

tęsknota do kraju • przywiązanie do matki • złość na rodaków •
miłość do kobiety • smutek wynikający z trudnej sytuacji
materialnej

b) Zacytuj fragment wiersza, który uzasadnia Twój wybór.

- 6 Wymień, o co poeta prosi Zosię.
- 7 Wyobraź sobie, że możesz wpisać się do sztambucha J. Słowackiego. Zastanów się, co mógłbyś/mogłabyś mu napisać (pamiętaj o jego sytuacji), poszukaj odpowiedniej sentencji. Zaprojektuj taką stronę z pamiętnika (możesz ozdobić ją rysunkiem).

Poszukajmy prawdziwych skarbów

- 1 a) Przejrzyj rozdział „Dom otwiera swoje cztery ściany...”. Przeczytaj teksty, których nie znasz (lub nie pamiętasz). Przypomnij sobie poznane utwory, obejrzyj obrazy. Co Ci się spodobało? Które dzieło zapamiętasz?

b) Spójrz na swoje wypracowania, rysunki, inne prace stworzone podczas omawiania tego rozdziału. Wybierz najlepsze, najwartościowsze. Przerysuj i wypełnij tabelkę.

Prawdziwy skarb to:				
wiersz	opowiadanie	obraz	inne dzieło	moja praca (plastyczna, literacka)

- 2 Porównaj swoje wybory z wyborami innych uczniów/uczennic w klasie. Stwórzcie ranking skarbów.
- 3 W tym rozdziale poznaliście fragmenty wielu książek. Oto one:

KSIĄŻKI WARTO ODKRYCIA, CZYLI SKRZYNIA PEŁNA SKARBÓW

Jeśli któraś książka Cię zainteresowała, może uda Ci się znaleźć ją w bibliotece i przeczytać. Jeśli okaże się ciekawa, poleć ją koledze, koleżance.

- 4** Zapisz najważniejszą dla Ciebie myśl, cenne zdanie, które odkryłeś/-aś podczas omawiania różnych utworów z tego rozdziału.
- 5** Czego dowiedziałeś/-aś się o rodzinie, domu, ojczyźnie z tej części podręcznika?
- 6** a) Jakie obrazy zauważasz w podanych cytatach? Z jakich wierszy one pochodzą? Nazwij **środki stylistyczne**, które zastosował każdy z poetów.

„Tutaj pająk w swą siatkę krople rosy złowił (...)”.

„Dom zamyka swoje cztery ściany (...)”.

„(...) modrych kałuż świecące lusterka”.

b) Narysuj wybrany obraz.

- 7** Jakie słowa wycięto z podanych fragmentów wierszy? Przypomnij sobie te utwory. Jeśli masz kłopoty, odszukaj wiersz w podręczniku.

„Już tam ... do swej ...
Mówi zapłakany –
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w ...”.

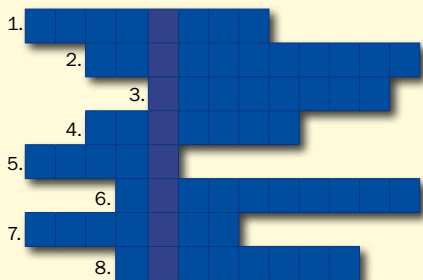
„Czerwień – to ...,
biel –
Piękne są nasze
... ojczyste”.

„Niechaj mię ... o wiersze nie prosi,
Bo kiedy ... do ojczyzny wróci,
To każdy ... powie wiersze ...,
Każda jej ... piosenkę zanuci”.

- 8** Przepisz do zeszytu, uzupełniony tekst:

Mieszkam w To kraj położony w środkowej ... nad Morzem Jestem ... i mówię po Godłem mojego kraju jest biały ... w złotej ... zwrócony w ... na ... polu. Hymnem państwowym Polaków jest

- 9** Przerysuj do zeszytu podaną krzyżówkę i rozwiąż ją, wykorzystując wiadomości i materiały z tego rozdziału.

1. Jeden z miesięcy, podczas których Polacy obchodzą święto narodowe.
2. ..., np. dolnośląskie, mazowieckie, małopolskie.
3. Barwa symbolizująca miłość i krew.
4. Taniec lub pyszne ciasto wielkanocne, także w tytule polskiego hymnu.
5. Polska jednostka monetarna.
6. Stefan ..., hetman polny koronny, walczący ze Szwedami.
7. Uroczysty, poważny polski taniec narodowy, chodzony.
8. Człowiek kochający ojczyznę.